

WINDT SZANDRA – KISS ANNA*

Az embercsempészek által szállított migránsok eljárásjogi státusza az európai joggyakorlatban

Absztrakt

Az embercsempészás európai szintű jelenségének kriminológiai és büntetőeljárásjogi vizsgálata a kriminálpolitikai változások miatt aktuális. A nemzetközi dokumentumok elvárásainak bemutatását követően ismertetjük az Országos Kriminológiai Intézetben folytatott 2024. évi kutatásunk eredményeit. Az embercsempészek által szállított személyek eljárási helyzetére vonatkozóan kérdéseket tettünk fel az Eurojust-on keresztül az EU tagállamai számára, továbbá az Igazságügyi Minisztériumon keresztül a Legicoop-hálózatot is megkerestük. Tanulmányunkban a tizenöt európai országból érkezett válaszok bemutatása mellett a magyar jogelmélet és joggyakorlat megközelítéseiinek összegzése olvasható.

Kulcsszavak: *embercsempészás, büntetőeljárás, Európai Unió, illegális migráció, bűncselekmény*

Abstract

The procedural legal status of migrants transported by smugglers in European jurisprudence

The criminological and criminal procedural approach to the phenomenon of migrant smuggling at the European level is topical due to changes in criminal policy. After presenting the expectations of international documents, we present the results of our research conducted at the National Institute of Criminology in 2024. We asked EU member states via Eurojust questions regarding the procedural situation of persons transported by smugglers. We also contacted the Legicoop network through the Ministry of Justice. In addition to presenting the responses received from fifteen European countries, our study summarizes the approaches of Hungarian legal theory and jurisprudence.

Keywords: *migrant smuggling, criminal procedure, European Union, illegal migration, crime*

* Dr. Windt Szandra PhD, tudományos főmunkatárs, főtanácsos, OKRI. ORCID: 0000-0003-2928-5591; dr. Kiss Anna PhD, tudományos főmunkatárs, OKRI, ORCID: 0000-0002-3379-763X.

Bevezetés

Az illegális migráció és az embercsempészás közötti kapcsolat kimutatható, annak ellenére, hogy az egyik társadalmi jelenség, a másik pedig bűncselekmény. Az embercsempész segítséget nyújt az illegális határátlépéshez (ZSIRAI, 2019: 35–45), amit korábban a legtöbb európai államban devianciaként kezeltek, és tiltott határátlépés bűncselekményeként definiáltak.

Az embercsempészt el kell határolni az emberkereskedelemtől, bár előfordul, hogy néha az embercsempészek emberkereskedőkkel dolgoznak együtt, de az emberkereskedelem külön bűncselekmény a büntető törvénykönyvekben. Az embercsempészás olyan bűncselekmény, amely csak határokon átnyúlóan történik, míg az emberkereskedelem nemzetközi és nemzeti/belföldi szinten egyaránt előfordulhat.

Az Európai Unió tagállamai az illegális migrációra általában kétféle választ adnak: vagy szabálysértésként határozzák meg, vagy közigazgatási jogi szinten oldják meg ezt a problémát. (BARTKÓ, 2024: 33)

Az európai uniós országok egy részében az embercsempészek által szállított személyeket kriminológiai értelemben a tágabb áldozati kategóriába sorolják, a megindított büntetőeljárásokban sértetti pozíciót is elfoglalhatnak,¹ de ettől függetlenül tanúként igyekeznek kihallgatni őket, feltéve, ha elérhetőek. Az illegális határátlépés európai szintű dekriminalizálása következtében tiltott határátlépés miatt nem indítanak ellenük külön büntetőeljárást, de előfordul, hogy szabálysértési, rendészeti vagy közigazgatási eljárás keretében oldják meg ezeket az ügyeket. (vö. SANTIAGO, 2022)

Az utóbbi időben egyre több felmérés foglalkozik általánosságban az áldozatok helyzetével, de kevés tanulmány érinti kifejezetten *az embercsempészek által szállított személyek eljárásokban betöltött státuszát*. A média nap mint nap tudósít olyan emberekről, akik az embercsempészás áldozatai lettek, s ennek kapcsán arról is, hogy mindennek milyen súlyos pszichológiai, társadalmi és pénzügyi következményei lesznek.

A többi transznacionális szervezett bűnözési forma mellett az embercsempészás is egyre nagyobb problémát jelent a tagállamokban, mind regionális, mind uniós szinten. Az embercsempészás a transznacionális bűnszervezetek számára jövedelmező tevékenység (STAIANO, 2022: 17; EUROPOL, 2022), ami

¹ Főleg akkor lesznek sértettek, ha az út folyamán megsérülnek, és testi sértés miatt is folytatnak eljárást az embercsempész ellen.

ezért számos eljárási, büntetőjogi és biztonsági kérdést vet fel. (FARKAS – JÁNOSI, 2013; MITSILEGAS, 2019.)

Az ENSZ embercsempészségről szóló jegyzőkönyve² szerint „migránsok csempészése: olyan személy illegális beutazása egy olyan részes államba, amelynek nem állampolgára vagy nem állandó lakosa, annak érdekében, hogy közvetlenül vagy közvetve pénzügyi vagy más anyagi előnyhöz jusson”.³

Az embercsempészség az elmúlt két évtizedben komoly kihívást jelentett az uniós döntéshozók számára.⁴ Politikai és társadalmi következményei és okai mind megoldásokat igényeltek, de ezekre csak átmeneti válaszok születtek. A nemzetközi és az európai jog számos magatartásformát kriminalizál migráns-csempészeként. Ez a magatartás a szervezett bűnözéstől kezdve a kizsákmányoláson és erőszakon át a humanitárius segítségnyújtásig, valamint az illegális beutazásig terjed, de az utóbbi időben felmerült az emberkereskedelem embe-riesség elleni bűncselekményként (*crimes against humanity*) való kezelésének követelése is. (MITSILEGAS, 2019)

A jegyzőkönyv szerint „a migránsok nem vonhatók büntetőjogi felelősségre a jegyzőkönyv alapján azért, mert az említett magatartás tárgyát képezték” (5. cikk). (SCHLOENHARDT – HICKSON, 2013)

Migrációs és menekültügyi paktum⁵

A 2015-ös migrációs hullámot követően az unió új menekültügyi és migrációs megközelítés kidolgozását tűzte ki célul. A különböző tagállamok eltérő érintettsége, a kompromisszumok megkötésének nehézségei miatt ez egy olyan elhúzódó folyamat volt, amelynek eredményeképpen – az új segítségnyújtási

² A nemzetközi szervezett bűnözés elleni palermói egyezményét (Palermói egyezmény) kiegészítő, a migránsok szárazföldön, légi úton és tengeren történő csempészetére elleni fellépésről szóló jegyzőkönyv (kihirdette: 2006. évi CIII. törvény)

³ 3. cikk a) pont. 2000 óta a jegyzőkönyv célja a migránsok csempészetének megelőzése és az ellene való küzdelem, valamint a részes államok közötti együttműködés előmozdítása a célból, a csempésztett személyek jogainak védelme mellett. Ez a jegyzőkönyv csak akkor alkalmazandó a leírt magatartásokra, ha azok transznacionális jellegűek, és szervezett bűnözői csoportot vonnak maguk után. (STAIANO, 2022: 18)

⁴ COM(2021) 591 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0591>; COM(2023) 755 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52023PC0755>

⁵ A menekültügyi és migrációs paktumról lásd bővebben <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/eu-migration-policy/eu-migration-asylum-reform-pact/>

irányelvjavaslat⁶ után (2023 ősze) – az Európai Tanács 2024. május 14-én elfogadta az EU migrációs és menekültügyi paktumát⁷. Ennek keretében olyan szabályokat állapít meg, amelyek elősegítik az érkezések rendezett módon történő kezelését, a hatékony és egységes eljárások kialakítását és a tagállamok közötti méltányos tehermegosztás biztosítását. (WINDT – KISS, 2024: 101)

A Tanács ennek keretében tíz jogalkotási aktust fogadott el, amelyek megreformálják a menekültügy és a migrációkezelés teljes európai keretét. A paktummal bevezetett reform célja, hogy enyhítse azon uniós országok terheit, ahová a legtöbb migráns érkezik, méltányosabb és hatékonyabb keretet biztosítson a menedékkjog iránti kérelmek nyilvántartásba vételéhez és feldolgozásához, és nem utolsósorban hozzájáruljon a szabálytalan továbbutazások visszaszorításához. A reform egyik legfontosabb új eleme a *határon kötelezően lefolytatandó eljárás*. Ez az eljárás csak a menedékkérők bizonyos kategóriáira lesz alkalmazandó (például az olyan országokból érkezőkre, ahol alacsony az elismerő menekültügyi határozatok aránya). Az eljárás célja, hogy az EU külső határain gyorsan fel lehessen mérni egy kérelem megalapozatlanságát vagy elfogadhatatlanságát. A határon folytatott menekültügyi eljárás hatálya alá tartozó személyek számára nem engedélyezett az EU területére való belépés. Ezeket a jogi aktusokat 2026 májusáig kell minden tagállamnak implementálnia. (WINDT – KISS, 2024: 103)

Dogmatikai kérdések

Problémafelvetés

Kutatásunk folyamán azt tapasztaltuk, hogy mind az elméletben, mind a gyakorlatban eltérnek a vélemények az embercsempésznél abban a tekintetben, hogy a csempészett személy pozíciója hogyan alakul a büntetőeljárásban. Már jogdogmatikai szempontból is megoszlanak az egyes válaszok arra nézve, vajon beszélhetünk-e passzív alanyról az embercsempészés tényállásánál. A kérdéssel kapcsolatban különböző álláspontok ismertek, mind a tudomány, mind a jogalkalmazók köréből.

A probléma lényege szerint a kérdés úgy tehető fel, *vajon lehet-e a bűncselekménynek passzív alanya*. Amennyiben igen, akkor felléphet-e sértettként a büntetőeljárásban. Itt kell megjegyeznünk, hogy a passzív alany nem mindig egyenlő

⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52023PC0755>

⁷ <https://www.consilium.europa.eu/hu/policies/eu-migration-asylum-reform-pact/>

a sértettel, bár sokáig az az álláspont volt az uralkodó, miszerint a bűncselekmény passzív alanya kaphat csak sértetti legitimitást. (MOLNÁR, 2022)

Tanulmányunk alábbi részében elméleti szempontból foglaljuk össze a lehetséges válaszokat a források megjelölésével.

Az egyik álláspont szerint a bűncselekmény elkövetője, az embercsempész bárki lehet, a bűncselekmény passzív alanya viszont csak az a személy, akinek az elkövető az államhatár átlépéséhez jogszabályi rendelkezések megszegésével segítséget nyújt.⁸ Az embercsempészsben résztvevők tehát tiltott határátlépéshez nyújtanak aktív segítséget annak, aki a határátlépést egyedül nem tudja megvalósítani. Utóbbi a bűncselekmény passzív alanya, aki a büntetőeljárásban sértett és tanú. Ezzel az ügyvédek részéről elhangzott véleménnyel, ha nem is teljesen, de bizonyos szempontból szembemegy az egyik tudományos álláspont (*szegedi büntetőjogi iskola*). Véleményük szerint az a tétel igaz, hogy a passzív alany általában sértettként lép fel a büntetőeljárásban, de az embercsempészs alapesetében beszélhetünk-e egyáltalán passzív alanyról, ez már vitatható: ugyanis mind a passzív alany, mind a sértett közös jellemzője, hogy valamilyen formában negatívan érintett legyen a bűncselekmény elkövetése során. A nem sanyargatásos esetekben az embercsempészsénél viszont hiányzik ez a negatív érintettség. Az embercsempészs sértettjéről egészen addig nem beszélhetünk, amíg az elkövető más bűncselekményt nem követ el a migráns személy ellen. Ugyanis az illegális határátlépésben való segítségnyújtás nem sérti és nem is veszélyezteti az illegális határátlépést megvalósító személy jogát vagy jogos érdekét. Passzív alanya pedig amiatt nem lehet, mert az elkövetési magatartás, a segítségnyújtás nem gyakorol rá negatív befolyást, sőt az embercsempész éppen az illegális bevándorló érdekében követi el a bűncselekményt. Alapesetben tehát a bűncselekménynek elkövetési tárgya nincs, így passzív alanya sem, „mivel az a jogellenes határátlépést elkövető személy, akinek a segítségnyújtás történik, nem tekinthető a bűncselekmény passzív alanyának, annak ellenére sem, hogy a vagyoni előny nyújtásával, vagy egyéb körülményeknél fogva is, az embercsempésznek kiszolgáltatott helyzetben lehet”. (KARSAI et al., 2014). A 2024-ben publikált újabb különös részi tankönyv szerint a csempészett személy már alapesetben is passzív alany. (KARSAI, 2024: 354–355)

Az *Ügyészek Lapjában* megjelent egyik tanulmány szerint, ha a migráns sanyargatásával valósul meg az embercsempészs, és ezzel más bűncselekményt is elkövetnek (pl. testi sértést), akkor az áldozat nem az embercsempészs, hanem a másik bűncselekmény sértettjeként léphet fel. (ZSIRAI, 2019: 39–40)

⁸ A lefolytatott interjúk alapján ezt a nézetet általában a büntetőügyekben eljáró védők vallják.

Kérdés, hogy miért csak a másik bűncselekmény sértettje lesz; az embercsempészség minősített eseteinél nem nyílik meg az áldozat sértetti pozíciója? A „parndorfi” ügy esetében, amikor az embercsempészség következtében 71 ember halt meg, az ügyészség valamennyi vádlottat bünszervezetben, a csempésztett személyek sanyargatásával, részben üzletszerűen elkövetett embercsempészség bűntettével vádolta. Az ún. „halálkamionos” szállításban részt vevő négy vádlott ellen ezen kívül különös kegyetlenséggel, több ember, részben tizenegyedik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett emberölés bűntette miatt emelt vádat az ügyészség. Az ügyészség álláspontja szerint a 71 áldozat nem az embercsempészség bűncselekményének a sértettje, hanem az emberölés bűntettének.⁹

A *pécsi büntetőjogi iskola* abból az álláspontból indul ki, miszerint „minden bűncselekménynek van jogi tárgya, elkövetési tárgya azonban nem mindegyiknek. Ha az elkövetési tárgy (az a konkrét, fizikai léttel bíró dolog, amelyen a bűncselekményt elkövetik) egy élő ember, akkor őt nem elkövetési tárgynak nevezzük, hanem passzív alanynak. A passzív alany tipikusan sértett lesz, de nem minden esetben. Az embercsempészség esetében nem a migránsra követik el a bűncselekményt, hanem neki nyújtanak segítséget egy önmagában nem legális, de ma már bűncselekménynek nem minősülő magatartáshoz, a korábban büntetni rendelt tiltott határátlépéshez. Az államhatárnak engedély nélkül vagy meg nem engedett módon történő átlépése ma már nem bűncselekmény, de nem is tekinthető jogszerűnek természetesen. Sem passzív alany, sem sértett nem lehet az, akinek a saját jogellenes magatartásához nyújt segítséget a bűncselekmény elkövetője. Ha a csempésztett személlyel szemben más bűncselekmény is megvalósul (sanyargatják, megölik), akkor viszont már lehet ennek a más bűncselekménynek (pl. emberölés, testi sértés) a sértettje, vagy ha nem lehet más bűncselekményt halmazatban megállapítani az embercsempészséssel, akkor az embercsempészség minősített esetének lesz a sértettje. Ebben a szűk körben tehát az embercsempészségnek is lehet sértettje az illegális bevándorló. Abban az esetben viszont, ha más bűncselekmény is megvalósult a sérelmére, akkor a „migráns” az embercsempészség sértettje nem lehet.” (GÁL, 2023: 386–390)

Az *ELTE büntetőjogi iskolája* szerint a sértetti pozíció az embercsempészség kapcsán is felmerül, függetlenül attól, hogy más bűncselekmény megvalósul-e. A sanyargatással történő elkövetés esetén az embercsempész által szállított személy az embercsempészség bűncselekményének sértettje lesz. Akit ugyanis

⁹ Vádemelés a 71 menekült halálát okozó embercsempész bünszervezet ügyében (az ún. „parndorfi” ügyben). Sajtóközlemény. Bács-Kiskun megyei Főügyészség, 2017. május 4. <http://ugysegseg.hu/wp-content/uploads/sajto1/2017/05/sajtokoezlemen-y-vademeles-parndorf-pdf.pdf>

sanyargatnak, annak joga/jogos érdeke sérül, még akkor is, ha az alapcselekménybe beleegyezett. Van erre más bűncselekményi példa: a szexuális visszaélés büntette esetében is erről van szó. (GELLÉR – AMBRUS, 2017: 204–207)

A *Miskolci Egyetem büntetőjogi iskolája* nem érinti az embercsempészés kapcsán a passzív alany és a sértetti témakör problematikáját, de a bűncselekmény minősített eseténél azt hangsúlyozza, hogy a csempészett személy sanyargatásával történő elkövetésnél hasonlóan kell eljárni, mint más bűncselekmények esetében, ahol a jogszabály a sértett sanyargatásos elkövetéséről ír. (GÖRGÉNYI et al., 2020: 633–636)

Összefoglalva a különböző véleményeket, az embercsempészés kapcsán a bűncselekmény elkövetési tárgyára vonatkozóan az alábbi megközelítéseket gyűjtöttük össze:

1. Az embercsempészésnek nincs elkövetési tárgya, így passzív alanyról sem beszélhetünk, amiből az következik, hogy a büntetőeljárásban a csempészett személy sértettként nem léphet fel. Eljárási pozíciója tanú lehet. A sértetti aktív legitimáció hiányának oka, hogy ő maga jogellenes határátlépést követ el, amit ugyan a jogalkotó a Btk.-ban nem pönalizál, de az embercsempészés bűncselekményénél a negatív érintettsége nem állapítható meg, akkor sem, ha a kiszolgáltatott helyzete fennállhat.
2. Az embercsempészés alapesetében nincs passzív alany, nincs sértetti pozíció, de a minősített eset azon fordulatánál, amikor a terhelt a bűncselekményt a csempészett személy sanyargatásával követi el, a jogellenes határátlépést elkövető az embercsempészés miatt indult eljárásban sértettként léphet fel, függetlenül attól, hogy a terhelt cselekménye a sanyargatás által más bűncselekményt (súlyos testi sértést például) is megvalósít.
3. Az embercsempészés alapesetének nincs passzív alanya, így sértettje sincs, de a sanyargatással elkövetett bűncselekmény esetén a csempészett személy a büntetőeljárás sértettje lesz, feltéve hogy a sanyargatás következtében más bűncselekmény nem valósul meg. Amennyiben igen (súlyos testi sértés, emberölés), akkor a sanyargatott és sérülést szenvedett személy ennek a másik bűncselekménynek lesz a sértettje, az embercsempészésnek nem.
4. Az embercsempészés elkövetési tárgya a csempészett személy, aki így passzív alanya lesz a bűncselekménynek, és sértetti pozíciót tölt be a büntetőeljárásban, mivel a bűncselekmény alapesetében is fennáll a terheltnek való kiszolgáltatottsága, függetlenül attól, hogy a sanyargatás mint minősítő körülmény megállapítható-e, illetve más bűncselekmény megvalósul-e. A csempészett személy negatív érintettsége az alapesetben is fennáll.

Az embercsempészség miatt indult eljárásokban a csempészett személyek tanú/sértett-tanú/sértett pozíciót kapnak, de a beérkezett válaszokból nem derül ki, hogy ők vajon a sanyargatással elkövetett embercsempészség, vagy más bűncselekmény (kényszerítés, testi sértés, emberölés) sértettjei. Ez olyan büntetőjog-dogmatikai kérdés, amelynek az eldöntése a hazai jogelméletben és joggyakorlatban is nehézséget okoz.

A nemzetközi kutatásunkról¹⁰

Kutatásunk elején egyrészt megkerestük a hazai Igazságügyi Minisztériumon belül az úgynevezett *Legicoop-hálózatot*, az ENLC tagját,¹¹ valamint az *Eurojust* magyar nemzeti irodáját.¹² Mindkét szervezetnek elküldtük a kutatási kérdéseinket.

- *Kérdések az Igazságügyi Minisztériumon keresztül a Legicoop-hálózat számára*

- 1) Melyik törvény szabályozza az embercsempészséget az Ön országában? Melyik szakasz alatt?
- 2) Az Ön országában kapnak-e segítséget az illegális bevándorlók, és ha igen, milyen segítséget?

- *Kérdések az Eurojust számára*

- 1) Az embercsempészség miatt indított büntetőeljárásban milyen eljárási pozíciót tölt be az embercsempész által szállított személy? (sértett, tanú, felbujtó, bűnsegéd)
- 2) Az embercsempész által szállított személy ellen indul-e külön büntetőeljárás vagy más (közigazgatási, szabálysértési) eljárás?

¹⁰ Köszönjük Kara Ákos, Köpf Eszter, Schmidt Gábor és Venczl László segítségét.

¹¹ Az Európai Unió igazságügyi minisztériumai közötti jogalkotási együttműködési hálózat, amit az Európai Unió Tanácsának 2008/C 326/01 számú határozatával hoztak létre, és 2009. június 19-én avatták fel Párizsban. A Legicoop ennek a hálózatnak az online fóruma. Megkönynyíti a nemzeti kapcsolattartók közötti információcserét a jogalkotásról, az igazságügyi rendszerekről és az európai szabályozás tagállami végrehajtásáról. A Legicoop európai együttműködési eszközként hozzájárul a jogalkotás minőségének javításához, a kölcsönös bizalom növeléséhez és a jogszabályok terjesztéséhez.

¹² Az Eurojust magyar nemzeti irodája továbbította a kutatási kérdéseinket a tagállamok nemzeti irodáinak és a fókuszcsoporthoz tartozó tagjainak. Az embercsempészséggel foglalkozó fókuszcsoporthoz az embercsempészségre szakosodott igazságügyi szakemberek informális hálózata az összes uniós tagállamból és néhány nem uniós államból. Fontos csomópontként szolgál az e területen dolgozó nemzeti igazságügyi szereplők rendszeres összekapcsolására.

Eredmények

Az egyes testületek tagjai önkéntesen válaszolhattak az általunk kiküldött kérdésekre. A Legicoop, az Eurojust és a Focus Group segítségével összesen 15 országból érkezett válasz.

Ausztria

Az embercsempészség bűncselekménye az osztrák idegenrendészeti törvény 114. szakaszában található. E szakasz (5) bekezdése megtiltja, hogy a csempésztett személy bűnsegédként vagy felbujtóként vegyen részt az embercsempészség bűncselekménye miatt indult büntetőeljárásban, ahol legfeljebb *tanúként* vesz részt, ugyanakkor az osztrák idegenrendészeti törvény 120. szakasza szerint az Ausztria területén való illegális tartózkodás pénzbírsággal büntetendő közigazgatási szabálysértés, így ez utóbbi eljárás vele szemben indítható.

Bulgária

Ami az embercsempészek által szállított személyek eljárási jogállását illeti, őket Bulgáriában mindig a bűncselekmény *áldozatainak* tekintik, ezért ők a büntetőeljárásban sértetti pozíciót kapnak, és tanúként is kihallgatják őket. A sértetti státuszuk a Bolgár Köztársaság Büntetőeljárási Törvénykönyvében meghatározott jogok egész sorát vonja maga után.

A bolgár Be. 74. cikke szerint sértettnek minősül az a személy, aki a bűncselekmény következtében vagyoni vagy nem vagyoni kárt szenvedett. Az ilyen személyek halála után ez a jog az örökösökre száll. Terheltként nem vonják be őket az embercsempészség miatt indult büntetőeljárásba, mivel sértetti jogi legitimációval rendelkeznek. A vádlott nem gyakorolhatja a sértett jogait, mert egyazon eljárás keretében ugyanaz a személy, aki sértetti legitimációval rendelkezik, nem lehet a büntetőeljárás alá vont személy is.

A sértettet az alábbi jogok illetik meg:

- tájékoztatás a büntetőeljárás során őt megillető jogokról;
- védelemben részesülhet saját és hozzátartozói biztonsága érdekében;
- tájékoztatást kaphat a büntetőeljárás menetéről;
- részt vehet az eljárásban a bolgár Be.-ben meghatározottak szerint; kérdéseket, észrevételeket és kifogásokat tehet;
- jogorvoslati joga van a büntetőeljárás megszüntetését vagy felfüggesztését elrendelő határozatok ellen, amit elektronikus úton, minősített elektronikus aláírással aláírva is benyújthat. A hatóság haladéktalanul értesíti

erről a sértettet, ha az országon belüli idézési címmel rendelkezik, vagy elektronikus címet adott meg;

- jogi képviselőt fogadhat;
- az általa választott személy kísérheti (a sértettet nem kísérheti az általa kijelölt személy, ha ez ellentétes a sértett érdekeivel, vagy ha akadályozhatja a büntetőeljárást);
- a büntetőeljárás megszüntetéséről vagy felfüggesztéséről szóló határozat írásbeli fordítását kérheti, ha nem ismeri a bolgár nyelvet;
- a Be.-ben meghatározott esetekben a tárgyalás előtt indítvánnyal élhet az eljárás egyszerűsítése, gyorsítása érdekében.

A sértett akkor gyakorolja a fent felsorolt jogait, ha a tárgyalás előtt ezt kifejezetten kéri. Erről a jogáról bármikor lemondhat. A csempész által szállított személy ellen az embercsempészség miatt folytatott eljárástól függetlenül büntetőeljárás vagy egyéb/közigazgatási eljárás indítható, és ennek alapján felelőségre vonható.

A bolgár büntető törvénykönyv szerint, aki az illetékes hatóság engedélye nélkül, vagy engedéllyel ugyan, de nem az erre a célra kijelölt helyeken keresztül lép be vagy lépi át a határt, háromtól hat évig terjedő szabadságvesztéssel és 1000-tól 5000 leváig terjedő pénzbüntetéssel büntetendő.

Csehország

A Cseh Köztársaság büntetőjogi szabályozása négy olyan bűncselekményt tartalmaz, amelyek szorosan kapcsolódnak az illegális migrációhoz. Ezek az alábbiak:

- az államhatár erőszakos átlépése,
- tiltott határátlépés szervezése és elősegítése,
- a Cseh Köztársaság területén való jogosulatlan tartózkodáshoz nyújtott segítség és támogatás, valamint
- a külföldiek tiltott foglalkoztatása.

Az államhatár jogosulatlan átlépésének szervezése és elősegítése bűncselekmény (embercsempészség) tettese a természetes személy mellett jogi személy is lehet azzal, hogy a bűncselekmény elkövetője nem lehet az illegális határátlépő, vagyis maga a csempésztett személy, aki a határvédelmi szabályok megsértésével lép be a Cseh Köztársaság területére, és vagy ott marad, vagy „csak” átutazik az országon. A csempésztett személyek tehát nem terhelteként, hanem *tanúként* vagy *sértettként* szerepelnek a büntetőeljárásban. Az államhatár illegális átlépésének megszervezése és elősegítése mint bűncselekmény gyakran kap-

csolódik a „migránsokkal” szembeni embertelen vagy megalázó bánásmódhoz, és ezt a szempontot nem szabad figyelmen kívül hagyni. Az embertelen vagy megalázó bánásmód során az elkövető magatartásával – szándékosan vagy gondatlanságból – fizikai vagy lelki szenvedésnek tesz ki egy másik személyt a határon vagy az ország területén történő áthaladásnál, annak módja, az élelmszer, a folyadék hiánya, vagy a nem megfelelő egészségügyi feltételek miatt.

A közigazgatási jog alapján azonban a „migránsok” felelősek az illegális határátlépésért. Az embercsempész ellen indított büntetőeljárással párhuzamosan szabálysértési eljárás indítható a csempész által szállított személy ellen is, aki jogsértést követ el, ha az államhatárt az államhatár ideiglenes védelme alatt – a határátlépésre kijelölt helyen kívül, vagy az erre a célra kijelölt helyen, de az előírttól eltérő időpontban – átlépi, vagy a határátlépésre kijelölt helyen az ellenőrzést szándékosan kijátssza. A szabálysértés 50 000 cseh koronáig terjedő pénzbírsággal büntetendő; helyszíni bírságként maximum 5000 cseh korona szabható ki. Tekintettel azonban a Cseh Köztársaságnak a schengeni térséghez való csatlakozására, ez a rendelkezés csak a nemzetközi repülőtereken belüli külső határookra és a belső határellenőrzés esetleges ideiglenes bevezetésére vonatkozik.

Dánia

A szállított személy büntetőeljárási helyzete a Dániába való belépéssel kapcsolatos *konkrét körülményektől függ*, így a tiltott határátlépőt őrizetbe vehetik, vádat emelhetnek ellene is. Az embercsempész ellen indult büntetőeljárásban többnyire tanúként hallgathatják ki.

A Dániába engedély nélkül belépő vagy ott tartózkodó külföldiek ellen nem indítható büntetőeljárás, ha az érintett személy késedelem nélkül menedékjog iránti kérelemmel a dán hatóságokhoz fordult.¹³ További kivételt jelent, ha az emberkereskedelem áldozatának minősítik. Ebben az esetben segítséget nyújtanak neki abban, hogy visszatérhessen a hazájába, feltéve, ha nem akar tartózkodási engedélyt kérni a dán hatóságoktól. Erre egy ún. gondolkodási időszak áll a rendelkezésére, de ez a szabály nem az embercsempész által szállított személyre vonatkozik általánosságban, hanem csupán az emberkereskedelem áldozataira.

A külföldiekről szóló dán törvény megsértése miatt büntethető az a külföldi, aki illegálisan lép be Dániába, függetlenül attól, hogy ez csempész közreműködésével történt. Vagyis az illegális határátlépés Dániában bűncselekmény.

¹³ A menekültek helyzetére vonatkozó, 1951. július 28. napján elfogadott egyezmény (a továbbiakban: Genfi egyezmény), 31. cikk

Finnország

A finn büntetőeljáráásban az embercsempész által szállított személy státusza *tanú*. Általában a csempésztett személyek azonnal menedékjogot kérnek, ha a hatóságok az országba való belépéskor rendészeti őrizetbe veszik őket. A finn jogszabályok nem teszik lehetővé a menedékkérő személy elítélését. A menedékre vonatkozó kérelem elutasítása esetén közigazgatási eljárás indul, ami kiutasítással zárulhat. A külföldi állampolgárok finnországi tartózkodási jogának feltételeit a törvény írja elő. Ha ezek a feltételek nem teljesülnek, az adott külföldi állampolgár nem jogosult az országban tartózkodni. A rendőrségnek és a határellenőrző hatóságoknak törvényi kötelessége, hogy lépéseket tegyenek a belépés, a beutazás, valamint a tartózkodás megtagadása, illetve a külföldi kitoloncolása érdekében. A külföldiekről szóló törvény lehetővé teszi, hogy a finn határ tiltott átlépése esetén egy másik uniós tagállamba mehessen, ha erre vonatkozó kérvényt terjeszt elő, mert a Finnországba való belépés, vagy az ott tartózkodás feltételeinek nem felel meg.

Franciaország

A francia jogban a jogellenes beutazáshoz, mozgáshoz és tartózkodáshoz való segítségnyújtás bűncselekménynek minősül. Az eset körülményeitől függően az embercsempészes emberkereskedelemnek is minősülhet. Ha a csempésztett személyek az emberkereskedelem áldozatai, akkor rájuk a különleges bánásmódra vonatkozó szabályok vonatkoznak.

A szállított személyek áldozati szerepét a következő szabály is hangsúlyozza: a bűncselekmény súlyosabban minősül, ha olyan körülmények között követik el, amelyek a külföldieket közvetlenül a halálnak teszik ki, vagy maradandó fogyatékossgal járnak, járhatnak. Ennek a minősítésnek a megállapításához elég, ha a közvetlen veszély fennáll. Megvalósul a bűncselekmény akkor is, ha a szállított külföldieket az emberi méltósággal összeegyeztethetetlen élet-, közlekedési, munka- vagy szálláskörülményeknek teszik ki.

Hollandia

A csempész által szállított személy eljárási helyzete a megindult büntetőeljáráásokban eltérő lehet, de általában *áldozatnak* tekintik őket, és lehetőségük van arra is, hogy *tanúként* együttműködjenek a bűnüldöző szervekkel az embercsempészek elleni büntetőeljáráásban.

Az elsődleges megközelítés általában az, hogy az embercsempészek által szállított személyeket tehát áldozatként kezelik, de lehetnek olyan körülmé-

nyek, amikor a cselekményeik vagy jogi státuszuk alapján egyedi büntető-, közigazgatási vagy szabálysértési eljárás alá vonhatók. Például büntetőeljárás indul ellenük, ha a „migráns” státuszukhoz nem kapcsolódóan bűncselekményeket követtek el. Hollandia csatlakozott a Genfi egyezményhez, amelynek a 31. cikke kimondja: a szerződő ország nem szab ki büntetést illegális beutazásuk vagy jelenlétük miatt azokra a menekültekre, akik közvetlenül olyan területről érkeztek, ahol az 1. cikk értelmében életük vagy szabadságuk veszélyben volt.

Így ez azt jelenti, hogy amikor egy külföldi személy engedély nélkül lép be Hollandia területére, vagy engedély nélkül tartózkodik ott, ha haladéktalanul jelentkezik a hatóságoknál és igazolja az illegális beutazás vagy jelenlét alapos okát – hivatkozva a Genfi egyezmény 31. cikkére –, akkor elvileg nem kerül sor a büntetőeljárásra. (VAN DER WOUDE – VAN DER LEUN, 2017).

Izland

Izlandon az embercsempészás miatt indított büntetőeljárásban a csempésztett személy általában *tanúként* szerepel. Az embercsempész által szállított személy ellen tiltott határátlépés miatt nem indul külön büntetőeljárás, kivéve, ha fennáll a gyanú, hogy a szállított személy *önálló jogsértést követett el*, például hamis okiratokat használt. Ebben az esetben vele szemben büntetőeljárást indítanak, ahol terhelti pozíciót tölt be. Emberkereskedelem miatt indult büntetőeljárásban a szállított személy mindig áldozati státuszban van.

Litvánia

A vizsgált ügyben fennálló helyzettől függően, azaz ha az ilyen személyek az őrizetbe vételük idején vagy közvetlenül utána menedékjogot vagy ideiglenes védelmet kérnek, általában tanúi státuszban vesznek részt az embercsempészás miatt folytatott eljárásban. Ezen túlmenően azok a külföldi állampolgárok, akiket illegálisan csempésznek át Litvánia (mint tranzitország) területén az egyik uniós államból egy másik uniós államba, szintén *tanú* jogállással rendelkeznek a büntetőeljárásban. Az illegálisan becsempésztett külföldi állampolgárok a büntetőeljárásban gyanúsított státusszal rendelkeznek azokban az esetekben, amikor jogellenesen lépik át a Litván Köztársaság államhatárát (az EU külső határát) egy külföldi államból, és nem kérnek menedéket vagy jogi védelmet.

Lengyelország

Lengyelországban az illegális határátlépés szabálysértés vagy bűncselekmény. Illegális határátlépésnek minősül a határ átlépése engedély nélküli helyen, valamint engedélyezett helyen, de az átlépésre vonatkozó szabályok megsérté-

sével, ahogyan azt az államhatár védelméről szóló 1990. október 12-i törvény 14. cikkének (1) bekezdése kimondja. Ez olyan jogsértéseket jelenthet, mint például az érvényes úti okmány vagy a határátlépésre jogosító okmány hiánya, a szükséges érvényes vízum hiánya, a tervezett tartózkodás céljának és feltételeinek nem igazolása, vagy a megélhetéshez szükséges eszközök hiánya. A határőrség tisztviselői szabálysértés miatt pénzbírságot szabhatnak ki, amelynek megengedett összege legfeljebb 500 lengyel zloty. [A lengyel-belorusz határon az illegális migráció sajátos jelenséggént jelenik meg: az ország (és egyben az EU) biztonságának megroppanása érdekében zajló folyamatok további vizsgálatot igényelnének. Lásd erről bővebben PERKOWSKA, 2024]

Portugália

A portugál büntetőeljárásokban általában a szállított személy státusza *tanú*. Aki illegálisan tartózkodik portugál területen, közigazgatási eljárás alá vonható.

Spanyolország

A spanyol büntetőeljárásokban a csempésztett személy *tanú*, és a körülményektől függően sértett is lehet, amennyiben az embercsempészek fenyegetik és/vagy fizikailag bántalmazzák.

A migránsok nem vonhatók felelősségre az illegális belépés miatt, kivéve, ha hamisított okmányokat használnak. Maga az illegális belépés a spanyol törvények szerint nem bűncselekmény, de a külföldiekről szóló törvény értelmében közigazgatási eljárást von maga után, ennek következménye kiutasítás lehet. (A spanyol partokra nehezedő illegális migrációs nyomás további, részletesebb vizsgálata szintén szükségesnek mutatkozik. Lásd erről bővebben: CARVALHO DA SILVA, 2024)

Svédország

A svéd büntetőeljárásokban általában a csempész által szállított személyt *tanúként vonják be* az eljárásba. A tiltott határátlépést elkövető személy ellen a külföldiekről szóló törvény értelmében rendészeti eljárás indulhat.

Svájc

Svájcban a tiltott határátlépők két különböző státuszban szerepelnek: egyrészről az embercsempész elleni eljárásban *sértetti* pozíciót töltenek be, és tanúként hallgatják ki őket, másrészt pedig – mint engedély nélküli beutazókkal szemben – büntetőeljárást indítanak ellenük, ahol terheltként szerepelnek.

Általános szabályként és a Svájcba történő jogellenes belépés miatt a migránsok ellen tehát büntetőeljárás indul, és büntetőjogi felelősséget megállapító ítéletet hoznak velük szemben. Ezzel párhuzamosan az illetékes migrációs hivatal közigazgatási eljárás alá vonja őket a hazájukba való visszatérésükkel kapcsolatban.

Szlovákia

A szlovák büntetőeljárási törvény értelmében a szállított személy *sértettként* vesz részt az embercsempészség miatt indított eljárásban, és tanúként hallgatják ki.

A büntetőeljárással párhuzamosan közigazgatási eljárás is indítható a csempész által szállított személy ellen.

Összegzés

Az embercsempészség olyan határokon átnyúló bűncselekmény, amely veszélyezteti a csempészett személy életét, a profit érdekében semmibe veszi az emberi életet és méltóságot, továbbá alázza az EU migrációkezelési célkitűzéseit, valamint az érintettek alapvető jogait. Az embercsempészség az illegális bevándorlók segítségével és az illegális határátlépés ösztönzésével függ össze, a büntetőjog és a közigazgatási jog pedig eltérően reagál e két jelenségre.

Az unión belüli, másodlagos mozgásokon keresztül embercsempészség továbbra is az EU egyik fő veszélye. (EUROPOL, 2022: 10; NESKE – DOORMENIK, 2006; VAN DER WOUDE – VAN DER LEUN, 2017)

Bartkó Róbert szerint az illegális migrációt mint jelenséget a tagállamok különbözőképpen határozzák meg. A legtöbbjük közigazgatási jogi választ ad a problémára. Ugyanakkor kiemelhető, hogy a kriminalizáció nem elterjedt válasz; az illegális határátlépés és az illegális tartózkodás nem minősül bűncselekménynek a nyugat-európai országokban. (BARTKÓ, 2024: 33)

Bár az EU az elmúlt években jelentős előrelépést ért el az embercsempészek elleni küzdelemben, továbbra is vannak olyan kihívások – és újak is megjelennek –, amelyek megerősített fellépést és megújított átfogó megközelítést igényelnek. Ez vonatkozik mind a partnerországokkal folytatott munkákra, mind az EU-n és tagállamain belüli bünszövetkezetek elleni küzdelemre, az együttműködés fokozására és a bűnüldöző szervek munkájának támogatására az embercsempészség elleni küzdelemben.

Az európai uniós országok egy részében a szállított személyeket az embercsempészség áldozatainak tekintik, a megindított büntetőeljárásokban többnyire

sértetti pozíciót foglalnak el, és általában tanúként is kihallgatják őket. Sok esetben a sértetti pozíciót attól függően adják meg nekik, hogy belépésük után előterjesztenek-e menedékkérelmet, és az pozitív elbírálás alá esik-e.

Az illegális határátlépés miatt általában nem indítanak ellenük külön büntetőeljárást, de amennyiben a tiltott határátlépés mellett olyan bűncselekményeket is elkövetnek, mint például az okirathamisítás, akkor ezek miatt terheltként vesznek részt az eljárásokban. Az embercsempészség miatt indított büntetőeljárásokba az illegális határátlépőt terheltként sehol sem vonják be, a tiltott határátlépés miatt is legtöbbször közigazgatási eljárás folyik ellenük, ennek keretében születik meg velük szemben a döntés, aminek következménye legtöbbször kiutasítás lesz.

A bűncselekmények áldozatainak jogállása fontos politikai kérdés az Európai Unióban, és mint ilyen, az elmúlt években különös figyelmet kapott (KARA et al. 2020), de ez a külföldi személyeknek az Európai Unióba történő legális vagy illegális belépése kapcsán inkább az emberkereskedelem áldozataira és a menekültekre vonatkozik, az embercsempészség esetében pedig azokra a személyekre, akik az utazás alatt egyéb bűncselekmények elszenvedőivé is váltak.

Utóbbiak eljárási pozícióját tekintve tanú/sértett-tanú/sértett, de ez a beérkezett válaszok alapján azért lehet félrevezető, mert a tagállamok eljárási gyakorlatának jogdogmatikai szempontból történő elemzése nélkül nem tudjuk megmondani, hogy az embercsempész által szállított személy a sanyargatással elkövetett embercsempészség és esetleg más bűncselekmények (kényszerítés, testi sértés, emberölés) miatt indult büntetőeljárásban melyik bűncselekmény sértettje lesz, a sanyargatással elkövetett embercsempészsége, vagy a testi sértése. Ez olyan büntető jogdogmatikai kérdés, amelynek az eldöntése a hazai jogelméletben és joggyakorlatban is nehézséget okoz. Nemcsak az elméleti és a gyakorlati szakemberek között van erről vita, hanem a jogelméleten belül a különböző büntetőjogi iskolák is eltérő választ adnak, a jogalkalmazóknál pedig nem csupán a hivatásrendek vallanak mást, hanem egy-egy hivatásrenden belül is találtunk különböző véleményeket. A mindennapok joggyakorlatában viszont ezek a jogdogmatikai kérdések nem mindig jelentenek problémát, mert az egy eljárásban ugyanazzal az elkövetővel szemben több bűncselekmény (embercsempészség, súlyos testi sértés) miatt folytatott bűnügyben a tiltott határátlépő terheltként sohasem fog szerepelni, és ha az egyik bűncselekményre vonatkozóan sértetti jogokat is kap, ettől függetlenül tanúként biztosan kihallgatják mind a két cselekmény tekintetében. Így van ez Magyarországon, de az EU tagállamaiban is. Az áldozatvédelmi intézkedéseken belül pedig a különleges bánásmódra vonatkozó speciális jogok akkor illetik meg a tiltott határátlépőket, ha kiskorúak-

ról van szó, vagy/és felmerül, hogy ők emberkereskedelem áldozatai. Ha egyik sem, akkor őket párhuzamosan a büntetőeljárással közigazgatási/rendészeti/szabálysértési eljárás alá vonják, aminek a vége rendszerint a kiutasítás, feltéve, hogy nem terjesztenek elő menedékjogi kérelmet. Ennek pozitív elbírálása után pedig újabb kihívások elé néz Európa, ami abban is megmutatkozik, hogy a májusi paktum után milyen visszalépéseket tapasztalunk.

Az Európai Unióban a 2024-es év közepére lezárult az évek óta húzóódó egyetemes, közös migrációs és menekültügyi politika kialakításának egyik fontos szakasza, de úgy tűnik, hogy hosszú utat kell még megtenni ezen a területen ahhoz, hogy elmondhassuk, megfelelő válaszokat tudtunk adni az elmúlt évek kihívásaira. Pillanatnyilag olyan átmeneti időszakban vagyunk, ahol semmi sem zárult le véglegesen és a migrációra adott eddigi válaszainkat is még alakíthatjuk. Ezt mutatja az idei őszi EU-csúcs záró jegyzőkönyve.¹⁴

Az Európai Tanács által 2024. május 14-én elfogadott menekültügyi és migrációs paktum igazságosabb és erősebb migrációs rendszert ígért. A változtatások sok területet érintenek, többek között a *helyszínt*: annak a tagállamnak kell lefolytatnia az eljárást és kell döntenie a kérelmek megalapozatlanságáról vagy elfogadhatatlanságáról, ahol az érintett személy belép az Európai Unióba. A reform egyik újdonsága tehát a kötelező határeljárás. Ennek célja, hogy az EU külső határain gyorsan felmérjék a bevándorlási helyzetet. A paktum kimondja, hogy a menedékjogi határeljárás alatt álló személyek nem léphetnek be az EU területére.

Az új szabályozás hatékonyabbá akarta tenni az európai menekültügyi rendszert, és növelni a tagállamok közötti szolidaritást is.

A 2024 májusában elfogadott paktumot nem minden tagállam szavazta meg – emellett más országok véleménye is változni látszott –, és ősszel már keményebb bevándorlási politikát hirdettek. Az európai vezetők „pálfordulása” részben a 2024-es választásokkal magyarázható.

15 tagállam előnyben részesítene a biztonságos harmadik országok területén felállítandó befogadó központok létrehozását. 17 tagállam rövidítené az elutasított kérelmek esetén a kiutasítás végrehajtását, ez azonban a jogorvoslathoz való jog csorbítása nélkül nem érhető el.

Az Európai Tanács 2024. október 17–18. napjára Brüsszelben összehívott ülés napirendjén is szerepelt a paktum „felülvizsgálata”. Az ülésről készült

¹⁴ Az Európai Tanács következtetései, 2024. október 17. <https://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2024/10/17/european-council-conclusions-17-october-2024/>

jegyzőkönyv értelmében az Európai Tanács mélyreható stratégiai megbeszélést folytatott a migráció minden kérdéséről, és emlékeztetett arra, hogy a migráció európai kihívás, ezért ez a kérdés európai választ igényel. Ugyanakkor azt is megerősítették, hogy a már elfogadott jogszabályokat végre kell hajtani, mert a meglévő jogszabályok alkalmazása nagyobb segítséget jelent a jelenlegi problémák legjobb kezelése érdekében, mint a bizonytalan helyzet fenntartása. Az Európai Tanács fokozott együttműködésre szólította fel a tagállamokat a származási országokkal, valamint felkérte a Bizottságot, hogy sürgősséggel nyújtson be új jogalkotási javaslatot.

2024 végén az Európai Tanács nem tekinti lezártnak a paktumot, és hamarosan visszatér az illegális migráció szabályozására.

Felhasznált irodalom

- BARTKÓ, R. (2024): Recent Changes in Hungarian Criminal Legislation to Address Irregular Migration. *Interdisciplinary Journal of Development and Mobility*, 15(1), 31–41. <http://dx.doi.org/10.62693/863rpl86q>
- CARVALHO DA SILVA, J. (2024): Human smugglers or smuggled persons? An approach to the situation of youths accused of human smuggling in southern Spain. *Archives of Criminology*, 46(1), 69–100. <https://doi.org/10.7420/AK2024.06>
- EUROPOL (2022): *European Migrant Smuggling Centre – 6th Annual Report*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2813/61347>
- FARKAS Á. – JÁNOSI A. (2013): A bizonyítás kérdései a határokon átnyúló bűncselekmények vonatkozásában az Európai Unióban. *Miskolci Doktoranduszok Jogtudományi Tanulmányai*, 13. évf., 12. szám, 79–94.
- GÁL I. L. (szerk.) (2023): *Magyar büntetőjog – Különös Rész*. Budapest: Osiris.
- GELLÉR B. – AMBRUS I. (2017): *A magyar büntetőjog általános tanai I*. Budapest, ELTE Eötvös.
- GÖRGÉNYI I. – GULA J. – HORVÁTH T. – JACSÓ J. – LÉVAY M. – SÁNTA F. – VÁRADI E. (2020): *Magyar büntetőjog. Különös rész*. Budapest: Wolters Kluwer.
- KARA Á. – KISS A. – SÁRIK E. – SZENTMIHÁLYI-SOÓS V. (2021): Victimology in Hungary. In: MEŠKO, G. – SÁRIK E. – GETOŠ KALAC, A.-M. (eds.): *Mapping the Victimological Landscape of the Balkans: A Regional Study on Victimology and Victim Protection with a Critical Analysis of Current Victim Policies*. Berlin: Duncker & Humblot, 303–341. <http://dx.doi.org/10.30709/978-3-86113-279-0>
- KARSAI K. (2024): *Anyagi büntetőjog. Különös rész*. Szeged: Iurisperitus.
- KARSAI K. – SZOMORA Zs. – VIDA M. (2014): *Anyagi büntetőjog. Különös rész II*. Szeged: Iurisperitus.

- MITSOLEAS, V. (2019): The normative foundations of the criminalization of human smuggling: Exploring the fault lines between European and international law. *New Journal of European Criminal Law*, 10(1), 68–85. <https://doi.org/10.1177/2032284419-834363>
- MOLNÁR G. M. (2022): A passzív alany és a sértett – Az ítélkezési gyakorlat ingadozásai. *Miskolci Jogi Szemle*, 16. évf., 5. szám, 353–366. <https://doi.org/10.32980/MJSz.2021.5.-1478>
- NESKE, M. – DOOMERNIK, J. M. J. (2006): Comparing Notes: Perspectives on Human Smuggling in Austria, Germany, Italy, and the Netherlands. *International Migration*, 44(4), 39–58. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2435.2006.00379.x>
- PERKOWSKA, M. (2024): Facilitator or victim? On punishment for facilitating illegal border crossings during the Polish–Belarusian humanitarian border crisis. *Archives of Criminology*, 46(1), 37–67. <https://doi.org/10.7420/AK2024.10>
- SANTIAGO, M. J. (2022): *Addressing migrant smuggling in the European Union. Challenges for a noncriminalized, coordinated and effective response*. Jean Monnet Network on EU Law Enforcement, Working Paper Series No. 19/22. <https://jmn-eulen.nl/wp-content/uploads/sites/575/2022/05/WP-Series-No.-19-22-Addressing-migrant-smuggling-in-the-European-Union.-Challenges-for-a-non-criminalized-coordinated-and-effective-response-Jordana-Santiago.pdf>
- SCHLOENHARDT, A. – HICKSON, H. (2013): Non-Criminalization of Smuggled Migrants: Rights, Obligations, and Australian Practice under Article 5 of the Protocol against the Smuggling of Migrants by Land, Sea, and Air. *International Journal of Refugee Law*, 25(1), 39–64. <https://doi.org/10.1093/ijrl/eet003>
- STAIANO, F. (2022): *Transnational Organized Crime: Challenging International Law Principles on State Jurisdiction*. Cheltenham: Edward Elgar.
- VAN DER WOUDE, M. – VAN DER LEUN, J. (2017): Crimmigration checks in the internal border areas of the EU: Finding the discretion that matters. *European Journal of Criminology*, 14(1), 27–45. <https://doi.org/10.1177/1477370816640139>
- WINDT SZ. – KISS A. (2024): Az Európai Unió migrációs és menekültügyi paktumáról. *Ügyészeti Szemle*, 6. évf., 3. szám, 98–103. <https://ugyeszsegiszemle.hu/pdf/2024-03.pdf>
- ZSIRAI V. (2019): Az illegális be- és átvándorlás segítése – az embercsempészség bűncselekménye. *Ügyészek Lapja*, 26. évf., 1. szám, 35–45. <https://ugyeszeklapja.hu/?p=770>